

Autor: Hakim Bey

„Nechť rozkvetě tisíc květů.“ Mao

USA se vždycky považovaly za „tavící kotel“. Kanada se oproti tomu označuje za „mozaiku“, což zčásti vysvětluje, proč Kanadčané trpí setrvalou krizí identity. Co znamená být „Kanadčan“ v porovnání s tím, když je člověk Quebečan, Kelt nebo Indián?

V 50. letech byly Spojené státy k takovýmto bolestem hlavy ještě imunní. Všechny kultury se měly postupně „rozpustit“ a fúzovat v hlavním proudu americké mentality. Nicméně, tato „konsenzuální“ kultura byla v podstatě bývalou anglickou koloniální kulturou s amnézií a omšelou patinou hraničního pokřiku.

Přistěhovalecké kultury, které se dokázaly ubránit roztavení, byly považovány za abnormální; Irové se například jeví jako nepoddajní divoši, a to donedávna. Samozřejmě bylo těžké říci, zda určité kultury zůstaly „mimo“ díky vlastnímu přání nebo protože byly vyloučeny na okraj. V 60. letech byli černoši identifikováni jako nespravedlivě vyloučená kultura, a byly učiněny kroky k jejich integraci. Hlavní proud je měl absorbovat. Indiáni (domorodí Američané) zůstali „mimo“ ze zákona, který je definuje spíše podle krve než podle kultury, a jejich „segregaci“ podporuje systémem rezervací.

Od konce 70. let a počátku 80. let začalo být normální, že „tavící kotel“ nefunguje. Testovacím pokusem byla černá kultura. Ukázalo se, že ji není možné absorbovat. „Konsenzus“ se ocitl v nebezpečí. Pravice se svými schizofrenickými přístupy vůči rase a kultuře znejistěla. Byl předložen nový „liberální“ konsenzus. Dostal název multikulturalismus.

Aby nebylo mýlky:

Multikulturalismus je strategie vymyšlená, aby spasila „Ameriku“ jakožto ideu, a jako systém sociální kontroly. Každé z mnoha kultur, která vytváří národ, je nyní umožněno, aby si uchovala menší míru sebe-identity a pár simulaker autonomie. Školní učebnice nyní tuto strategii reflektují tím způsobem, že ilustrace z 50. let, na nichž jsou šťastní historičtí běloši,

se retušují tak, aby se na nich objevilo i pár černochoů, Asijců a dokonce Indiánů. Na úrovni univerzit se objevují oddělení pro multikulturalismus. S každou menšinou se nyní musí zacházet tak, aby se v jejím curriculum neztrácela „důstojnost“. Konzervativci vypouští smrad: otřepané, ale kánonizované fráze západní kultury jsou v nebezpečí! Naše děti budou nuceny studovat historii černochoů!? Tento povyk na pravici propůjčuje multikulturalismu auru „radikální“ spravedlnosti a politické korektnosti, a levice se hrne kupředu, aby nové „spravedlivé“ paradigma bránila. Podle teorie bude ve středu obnovena rovnováha a konsensus prý bude znovu fungovat. Problém je v tom, že teorie sama nepřichází zprava ani zleva, dokonce ani ze středu. **Vychází shora.** Je to teorie nadvlády.

Staré učebnice líčily všechny etnické/kulturní zvláštnosti jako poskvrnu, jíž se lze zbavit (očistit se) jen ve velkém „tavícím kotli“ konformity, přetavením na Normu. Norma sama zformovala hegemonický partikularismus, který učebnice onosily a sedřely natolik, že se stal průhledným. Musely – já s tím souhlasím. Nyní tu máme pár učebnic, ve kterých se připouští, že například na Kolumbovi lze najít různá pro a proti, nebo že Afričané nemají morální odpovědnost za to, že byli otroky. To je krok kupředu – souhlasím. Přesto, i nadále mne zajímá, kdo přesně nám dává dovolení mít takovéto názory – a proč?

Předně, zdá se samozřejmé, že každá z „mnoha“ specifických kultur je poměřována nebo asimilována mainstreamem „univerzální“ kultury. Jediný rozdíl je, že mainstream si očividně cení trochy „diversity“, a dovolí si trochu přípustné nostalgie po barvitých etnických obyčejích. V samém středu diskurzu (který sám sebe definuje jako „multikulturní“), však přetrvává „curriculum pevného jádra“, tvořené starým Euro-racionalistickým axiomem, vědeckým triumfalismem a teologií vládnoucí třídy.

Tento mainstream konstituuje Civilizaci, a jen na periferii této centrality si kultury mohou najít své místo. Cokoli, čím tyto kultury disponují, a co lze použít pro Civilizaci, bude samozřejmě s vděčností akceptováno. Každá malá starobylá místní kultura může nabídnout něco, nač může být „hrdá“. Muzeologická vášeň oživuje Střed; každý sbírá malé etnické zvláštnosti; každý je turistou; každý si přivlastňuje.

Multikulturní konverzace jakožto totalistický monolog může probíhat takto: Ano, vaše řemeslné výrobky se budou v mém pokoji vyjímat dobře a pomohou zakrýt fakt, že můj dum byl navržen strojem – a možná pro stroj. Ano, váš obřad potní chýše mi nabídl příjemnou víkendovou „zkušenost“. Sakra, nejsme nakonec Pány Vesmíru? Proč bychom se měli vybavovat tímhle neslaným nemastným starým Angloamerickým nábytkem, když si můžeme místo toho vzít váš? Nejste vděční? A už žádný Imperiální kolonialismus: platíme za to, co si bereme – a dokonce i za to, co ničíme! Platíme, platíme, platíme. Koneckonců, jsou to jen peníze.

Takto nazíraný multikulturalismus má nabídnout univerzalizmus i partikularismus zároveň – ve svém efektu, totalitu. Každá totalita implikuje totalitarismus, avšak v tomto případě Celek nastavuje přátelskou tvář, velký tematický park, kde lze každý „specifický případ“ reprodukovat donekonečna. Multikulturalismus je „Spektáklem“ komunikativnosti – žoviálnost je tu převedena do formy zboží a dále prodávána těm, kteří o ní snili. V tomto smyslu se

multikulturalismus objevuje jako nezbytná ideologická reflexe Globálního Trhu nebo „Nového Světového Řádu“, „jediný“ svět hodně pozdního kapitalismu a „konce dějin“.

„Konec dějin“ je samozřejmě kódem pro „konec Sociálního“. Multikulturalismus je dekorací pro konec Sociálního, metaforickou představou kompletní atomizace „konzumenta“. A co bude konzument konzumovat? Představy kultury.

Za druhé, multikulturalismus není jen falešnou totalitou nebo unifikací, ale také falešnou separací. „Minoritám“ se nakonec řekne, že žádné společné cíle nebo hodnoty je nemohou sjednotit, samozřejmě s výjimkou cílů a hodnot konsenzu. Černoši už mají svou černou kulturu a už se po nich neřádá, aby se asimilovali. Dokud bude černá kultura mlčky přijímat ústřední roli konsenzu a vlastní perifernost – bude jí umožněno prospívat. O skutečné autonomii však nemůže být řeči. Každá menšina přispívá svým dílem Centru, ale není jí dovoleno cirkulovat na periférii a užívat moci kolektivity. Na rozdíl od květiny, která své hranice otevírá včelám a vánkům a plyne ven do života, „konsenzus“ veškerou energii vtahuje do sebe a absorbuje ji v uzavřeném systému rigidní kontroly procesu podobného smrti, který musí nakonec skončit ve sterilitě a hysterii.

Pro takový život, jaký vedeme v éře totálního Globálního řádu a ve fyzickém a kulturním prostředí, které produkuje, by mělo být samozřejmé, že partikularizace může představovat formu odporu. Totalita si přivlastnila energii rezistence tím, že nabídla falešnou formu partikularismu, zbavenou veškeré kreativní moci, jako jakési komodifikované simulakrum rebelantské touhy. V tomto smyslu je multikulturalismus prvním krokem, tím druhým je „etnická čistka“. Oba kroky jsou předzvěstí zničení jakékoli specifické kultury rezistence.

Konsenzus zároveň skrytě povzbuzuje rasovou a dokonce třídní nenávisť. Při mysteriózní absenci onoho „Impéria zla“, které kdysi poskytovalo výmluvu pro každý akt násilné represe a ničení ve jménu „obranu západní civilizace“, musí dnešní Konsenzus vyhledávat nebo dokonce vytvářet „nepřátele“ uvnitř sebe. Bezpečnostní orgány se zamilovávají do násilnických nacionalistů, separatistů a šovinistů všeho druhu. V takovýchto kruzích multikulturalismus znamená: „Jen si vzájemně podřežte krky a zbavíte nás tak problémů“. Takto každý další akt vzpoury a násilné nenávisťi jen zvětšuje moc „Bezpečnostního státu“. Můžeme vidět, jak Moc ztrácí s těmito „troufalými menšinami a veškerým jejich politicko-korektním tlacháním“ trpělivost. Nabídli jsme jim multikulturalismus a hleďte! Stále se bouří. Kriminálníci!

Levice věřila tak dlouho v „Internacionálu“ až se jí – nakonec – nepodařilo přizpůsobit situaci po pádu Železné opony a dát jasnou odpověď na „Nový globalismus“. Když padla Berlínská zeď, v momentě otevřené nové svobody, pospíšila si nová forma internacionalismu (globalizace), aby zaplnila prázdnotu mezery. Zatímco politici Spojených států jásali, že „Studená válka je pryč a my jsme ji vyhráli“, mezinárodní kapitál deklaroval konec veškeré ideologie. To znamená, že nejen komunismus je „mrtvý“, ale že i „demokratické republikánství“ posloužilo svému účelu a transformovalo se do prázdnoty idolu. Tudíž, že „vládnout“ bude jen jediná síla – racionalita peněz. Peníze, abstrahované ode vsí reálné hodnoty a nereprezentující již nic jiného než sebe samé, jsou éterizovány a nakonec

zbožštěny. Peníze „odešly do nebe“ a zůstal po nich pouhopouhý život.

V této situaci se bude bouřit jak pravice tak Levice – a v některých případech bude těžké rozpoznat rozdíl. Myriády forem partikularismu povstanou, aby vědomě či nevědomě oponovaly falešné totalitě a ubohým odměnám multikulturního „Nového světového řádu“. Sociálně samozřejmě ještě neskončilo, tak jako neskončil sám každodenní život. Avšak Sociálně se nyní stane součástí sebe sama s buřičským potenciálem odlišnosti. Ve své nejpodvědomější a hluboce naivní formě bude tato touha po odlišnosti jednoduše opakovat starou a prázdnou rétoriku klasického nacionalismu nebo rasismu. Proto tedy „etnická očista“ od Bosny až do Kalifornie.

Proti tomuto hegemonickému partikularismu můžeme postavit mnohem uvědomělejší a sociálně spravedlivější formu anti-hegemonického partikularismu. Je obtížné představit si přesnou podobu, jakou na sebe může taková síla vzít. Určitě bude snazší identifikovat ji, jakmile se opravdu vynoří. Zázračný revival kultury amerických indiánů ukradl oheň Kolumbovským oslavám roku 1992 a vyostřil debatu o kulturní krádeži. Povstání mexických zapatistů, tato specifická ale anti-hegemonistická kauza Mayů a venkovanů z Chiapas – podle *New York Times* první „post-moderní rebelie“ -, konstituovala první ozbrojenou akci proti Novému globalismu. Považuji to za boj o „empirické svobody“ spíše než o „ideologii“. V pozitivním smyslu lze říci, že veškeré kulturní anebo sociální formy partikularismu si zasluhují podporu, dokud zůstávají anti-hegemonistické.

V tomto kontextu dokonce můžeme objevit pro „multikulturalismus“ použití, neboť může posloužit jako médium pro propagaci subverzivních memů i rebelantské touze po radikální odlišnosti. Takovýto subverzivní „vstup do média“ však může sloužit jen jedinému konečnému důvodu: kompletní destrukci multikulturalistického neo-imperialismu a jeho transformaci v něco jiného. Jestliže tajná agenda multikulturalismu vyžaduje univerzální separaci pod ochranou falešné úplnosti, pak radikální odpověď na multikulturalismus musí atakovat nejen jeho falešnou univerzalitu, ale také jeho odcizení, jeho falešný separatismus. Jestliže podporujeme opravdový anti-hegemonický partikularismus, musíme také podporovat druhou půli dialektiky: rozvinout síly k prostoupení všech falešných hranic, k obnově komunikativnosti a žoviálnosti napříč horizontální a nahodilou pavučinou propojení a solidarit. To by ustavilo opravdovou sílu a nahradilo prázdné simulakrum multikulturalismu. Mohlo by anti-hegemonistický partikularismus doplnit o skutečnou reciprocitu mezi lidmi a kulturami. „Ekonomika daru“ by nahradila ekonomiku směny a komodifikace. Sociálně by přineslo cirkulaci na úrovni života prožívaného díky výcviku imaginace a velkorysosti.

V tomto smyslu by odpovědí na problém „kulturní krádeže“ byl koncept „univerzálního potlachu“ dávání a sdílení. Jako pokusný případ můžeme zkoumat problém kulturního přivlastnění hodnot domorodých Američanů, indiánů. Původní identita kmenových lidí v „Novém“ světě byla kmenová, nikoli rasová. Do kmene bylo možné přijmout kohokoli, což se také stalo mnoha odpadlíkům mezi bílými a uprchlým černochům. Renesance domorodé kultury ve 20. století objevila určité obecné duchovní principy, které si přeje předávat a sdílet se všemi, a objevila i jakýsi anti-hegemonický partikularismus. Ti starší si stěžují, že je příliš mnoho Američanů, kteří si chtějí přivlastnit nebo učinit zboží z potních chýší, slunečních

tanců atd., a přitom ignorují nebo pohrdají tím, co tu bylo první: úctou k Přírodě, láskou k místu jako topokosmu, atd. Domorodá tradice není uzavřena, bez ohledu na spravedlivý hněv a zahořklost jednotlivých kmenů, avšak vyžaduje spíše reciprocitu než jednostranné vykrádání. Ať v sobě bílí nejprve rozvinou seriózní revoluční postoj k restauraci divočiny a divokosti; pak ať si přivlastní ono nádherné alexandrovské gesto „uctívání místních duchů“.

Situacionisté si tuto strategii představovali už když poprvé použili (tolik zneužívaný) slogan: „Mysli globálně, jednej lokálně“. Naše opravdové zájmy zahrnují i globální reality, takové jako je „životní prostředí“, ale efektivní moc nemůže být nikdy globální, aniž by byla represivní. Řešení odshora-dolů jen reprodukuje stávající hierarchii a odcizení. Jen lokální akce v podmínkách „empirické svobody“ může způsobit změnu na úrovni „prožívaného života“ bez impozantních kategorií nadvlády. New-ageový Nietzsche by to mohl nazvat „vůlí po zplnomocnění“.

Básník Nathanael Mackay to nazývá mezi-kultura-lismem. Tato idea vyjadřuje ne-hierarchickou, decentralizovanou pavučinu kultur, každá je singulární, nikoli však odcizená jiným kulturám. Výměna má podobu reciprocity napříč prostupnými hranicemi tohoto komplexu autonomních, avšak volně definovaných rozdílů. Dodal bych další zjemnění. Tato reciprocita bude produkovat více než pouhý součet výměn v systému, a toto více ustaví univerzální hodnotu cirkulace mezi svobodnými kolektivy i jedinci. Odtud termín mezikulturní synergetika, který je předkládán jako náhrada za „multikulturalismus“.

Závěr

Multikulturní paradigma předpokládá falešnou úplnost, v jejímž rámci funguje sada falešných specifik. Tyto odlišnosti jsou představovány a baleny jako „možnosti životního stylu“ a „ethnicity“; jsou to však komodity, které mají ukojit touhu po skutečné odlišnosti pouhými „náznaky“ a představami důstojnosti, dokonce i „rebelie“. Oproti tomu mezi-kulturní synergismus předkládá jedinci či sdružení jedinců skutečnou autonomii, založenou na radikálním vědomí a organické identitě. V tomto smyslu může mezikulturnost oponovat „multikulturalismu“, a to díky strategii subverze anebo otevřenému útoku. Tak či onak, „multikulturalismus“ musí být zničen.

Kapitola Proti multikulturalismu vyšla jako příloha českého překladu knihy Hakima Beye: *Dočasná autonomní zóna*. KANT/Tranzit, Praha 2004. (přel. Petr Blumfeld)